

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Ústav jazyků a komunikace neslyšících

Semestrální projekt

TLUMOČNÍK VE SVÍZELNÝCH SITUACÍCH

Vypracovali: studenti 2. ročníku bakalářského studia

Obor: Čeština v komunikaci neslyšících

Akademický rok: 2013/2014

Předmět: Modul tlumočnický 1

Vyučující: **Mgr. Radka Stará**

V Praze, 10. června 2014

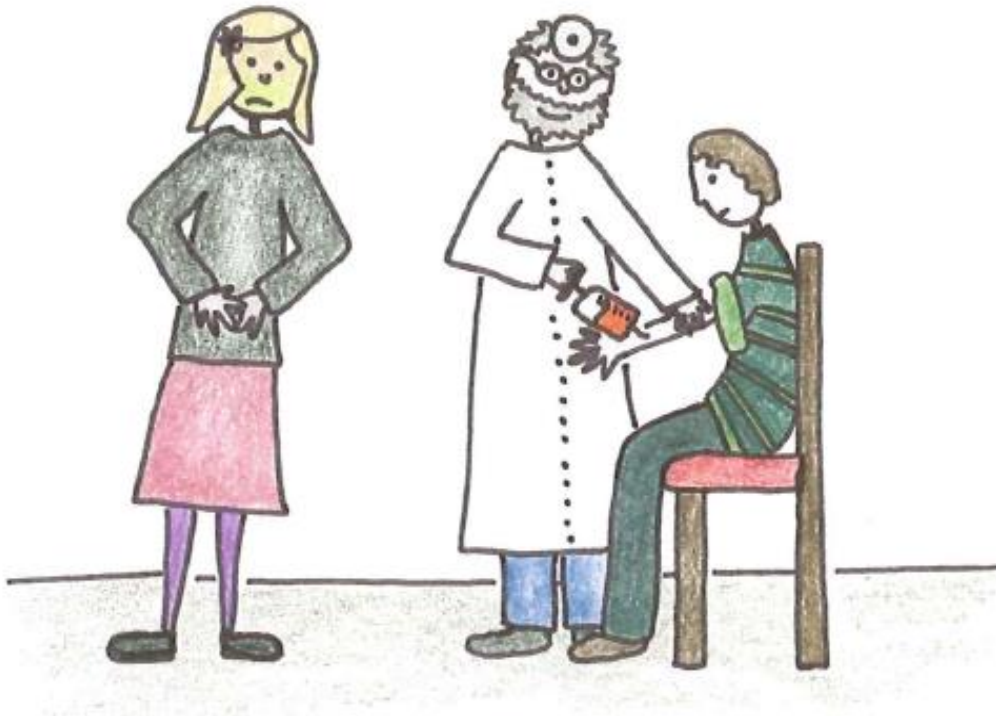
Vážení čtenáři,

brožurka, která se Vám právě dostala do rukou, byla vytvořena pro studenty a začínající tlumočnické znakových jazyků, ale doufáme, že bude k užitku i k pobavení pro vás všechny. Na jejích stránkách naleznete řadu možných řešení zapeklitých tlumočnických situací, které vždy nelze jednoznačně správně vyřešit. Ptali jsme se proto zkušených tlumočnicků, jak by v daných situacích reagovali, a následně i samotných neslyšících, jaký postup by preferovali oni. Jejich odpovědi jsme si pečlivě zaznamenali a posléze shrnuli do této publikace.

Tímto bychom rádi poděkovali všem neslyšícím a tlumočnickům, kteří nám věnovali svůj čas a pomohli tak najít odpovědi na naše (a možná i vaše) palčivé otázky.

Situace č. 1: Nevolnost

Právě tlumočím u praktického lékaře. Neslyšícímu klientovi odebírají krev. Při pohledu na krev se mi běžně nedělá nevolno, ale teď se mi začíná motat hlava a mám pocit, že budu zvracet.

Jak by danou situaci řešili tlumočníci znakového jazyka?

Odpověď 1:

Při tlumočení odběru krve nepozoruji samotný odběr. Udržuji však oční kontakt s neslyšícím klientem, nedívám se na injekci, aby klient neměl pocit, že „zírám“, kam nemám. Mohlo by mu to být nepříjemné. Pokud se mi přesto udělá nevolno, zavřu oči, napočítám do deseti, napiju se vody, kterou nosím vždy sebou a budu doufat, že mi bude lépe.

Odpověď 2:

Omluvím se klientovi, že se mi právě udělalo nevolno při pohledu na krev a poprosím jej, aby mezi sebou v tuto chvíli nekomunikovali a důležité informace si řekli o chvíli později, až budu v pořádku, případně využili náhradní způsob komunikace (psaní na papír).

Odpověď 3:

Doktorovi a klientovi sdělím, že mi není dobře. Tlumočení se buď přeruší, či budou oni dva spolu pokračovat a zvládnou to. Já si sednu například na chodbu a až mi bude lépe, vrátím se a tlumočení dokončím. Z vlastní zkušenosti vím, že vidět krev mi opravdu nedělá dobře, a proto se budu snažit takovéto situace vyvarovat za každou cenu.

Odpověď 4:

Nic podobného se mi zatím nestalo, nicméně bych se asi hned přestala dívat do místa odběru a našla bych si v ordinaci jiný bod, na který se budu soustředit a představovat si, že jsem někde jinde, abych zahнала nevolnost. Podobným věcem se snažím předcházet tím, že se dívám raději jinam, ale vždy mám v periferním vidění obličej klienta, abych viděla jeho případnou reakci, kdyby chtěl něco říci, a abych mohla hned tlumočit.

Odpověď 5:

Pokud by mi najednou začalo být špatně, přetlumočila bych klientovi to, co je potřeba. „Odeberu vám krev, bude to tolik a tolik zkumavek“. Potom bych se klientovi omluvila, že se mi nedělá dobře a že jakmile to odeberou, tak se vrátím a budeme pokračovat. To samé bych řekla doktorovi.

Jak by se daná situace měla řešit podle neslyšících?

Odpověď 1:

To se může samozřejmě stát. Tlumočník tedy může odejít, nebo poodstoupit.

Odpověď 2:

Tlumočník není stroj, může se mu udělat nevolno. Při odběru krve nepředpokládám velkou potřebu překladu (na odběry chodím bez tlumočnicka), proto může klidně odejít do vedlejší místnosti.

Odpověď 3:

Tlumočník by se měl omluvit a odejít na čerstvý vzduch. Není to stroj, je to normální člověk a tak se to zkrátka může stát. V každém případě by se tlumočník neměl bát přijmout od neslyšícího třeba vodu, když mu ji nabídne. Sice tu je etický kodex, ale jsme lidé a není vždy potřeba brát vždy kodex tak doslovně. Nejdůležitější je mlčenlivost, ta se nesmí porušovat, ale napít se, když mu není dobře a omdlévá, na tom není nic špatného. Jednoduše by se tedy tlumočení mělo přerušit a vyřešit, jestli už je tlumočnickovi natolik dobře, že může pokračovat. V nejhorším by se muselo tlumočení přeložit na někdy jindy.

Odpověď 4:

Tlumočník by se měl omluvit a vysvětlit, že je mu špatně z krve a ať chvílička s komunikací počkají a pak se uvidí, jak se bude situace dál vyvíjet.

Odpověď 5:

Tlumočnice by už předem měla vědět, že jde s klientem k doktorovi a co se tam bude dít. Pokud se jí udělá špatně, tak stačí, aby se otočila a nedívala se na klienta. Nebo vůbec k lékaři chodit nemusí. Může tlumočit pouze jiné situace.

Situace č. 2: Přímé dotazy na tlumočníka

Tlumočím neslyšícímu klientovi, který přednáší o kultuře neslyšících na střední škole. Jakmile se přednášející dostane k problematice tlumočení, vznesl jeden ze žáků dotaz přímo na mou osobu. Ptá se: „Baví Vás profese tlumočníka?“

Jak by danou situaci řešili tlumočníci znakového jazyka?

Odpověď 1:

Neslyšícímu přednášejícímu klientovi bych větu přeložila takto: „Ptá se přímo tlumočnicka: Baví Vás profese tlumočnicka?“ Doufala bych, že to neslyšící uvede na pravou míru.

Odpověď 2:

Přímý dotaz na mě, jako tlumočnicka, určitě přetlumočím. Pak je na neslyšících, či přednášejícím, aby zasáhli, což se většinou stane. Pokud by nezasáhli, rychle bych řekla „Omlouvám se, nemůžu odpovědět, jsem zde v roli tlumočnicka,“ protože je to lepší, než dlouhé mlčení a ticho, kdy řada lidí neví, co se děje a co se stalo.

Odpověď 3:

Při osvětové přednášce bych předpokládala, že je neslyšící přednášející seznámen s takovouto situací (z jiných přednášek nebo i běžného komunitního tlumočení) a vybírala bych ze dvou možností, které se mi u určitého typu klientů osvědčily.

a) Tlumočila bych to pro neslyšícího klienta tak, že se publikum obrací na tlumočnicka, jestli ho práce baví.

b) V jiném případě bych to tlumočila zobecněním, tedy jestli si neslyšící myslí, že práce tlumočnicka baví.

V obou případech by podle mého názoru mohl odpovědět neslyšící přednášející a dotazovaný by dostal odpověď na svou otázku. Nenavazovala bych oční kontakt se slyšícím publikem a stále sledovala neslyšícího, čímž si myslím, že bych k vyčištění situace pomohla.

Odpověď 4:

Omluvím se, že právě jsem ve výkonu profese, takže na dotaz nemohu odpovědět, jinak bych poškodil obě komunikační strany. Pokud je zajímaví otázky na mou osobu, rád je zodpovím po dokončení tlumočení.

Odpověď 5:

V tuto chvíli vůbec nereaguju, podívám se na neslyšícího, kterému klasicky odznamenám otázku, kterou mi žák položil, s tím, že jednoduše použiji znak, že se ptá přímo mě a nechám neslyšícího, aby odpověděl sám. A ten mu vysvětlí, že já odpovídat nemohu, nebo bych neměla.

Jak by se daná situace měla řešit podle neslyšících?

Odpověď 1:

Tlumočník je přítomný aby překládal, proto by měl přeložit otázku i se svou odpovědí, že mu to řekne po tlumočení, protože teď musí tlumočit.

Odpověď 2:

Tlumočník přeloží otázku, takže neslyšící pochopí, že se posluchač ptá tlumočnicka na osobní věci. Neslyšící poté dodá, že tlumočník je přítomen kvůli překladu, a nemůže proto odpovědět.

Odpověď 3:

Tlumočník by měl v každém případě přeložit otázku, kterou mu některý z žáků položil. Pak už je na neslyšícím, jak situaci vyřeší. Buď vysvětlí situaci, že tlumočník teď nemůže odpovídat, nebo vyzve tlumočnicka k odpovědi.

Odpověď 4:

To se stává, že studenti jsou strašně zvědaví. Tlumočník může odpovědět, nezabije ho to a netrvá to ani minutu. Nebo může studentovi říci, že mu odpoví, až skončí výuka.

Odpověď 5:

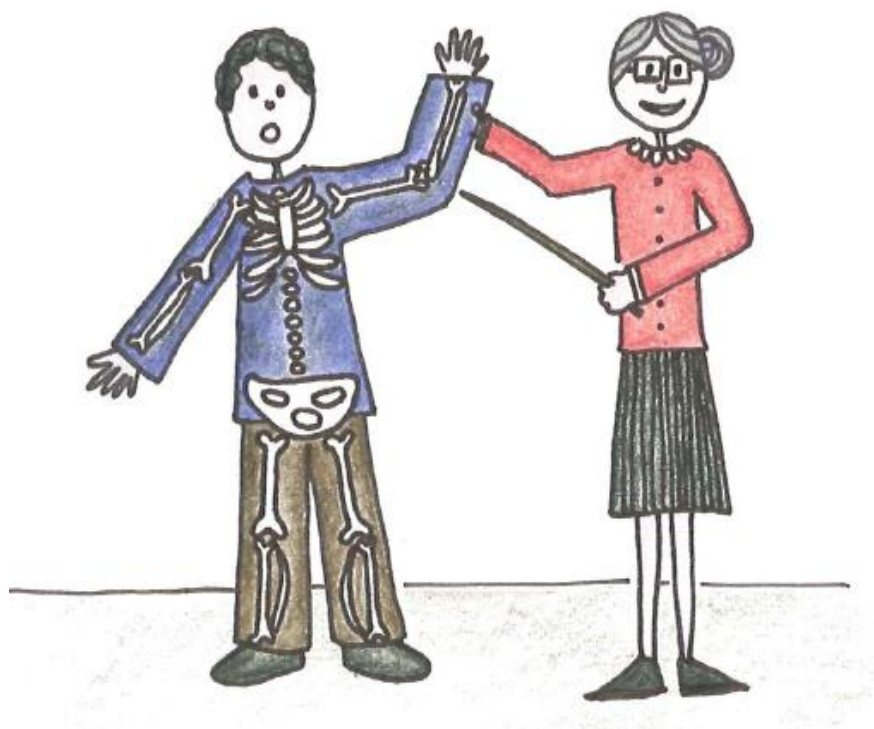
Tuto otázku by měl tlumočník přetlumočit tak, jak mu byla položena. Tedy říci: „Baví vás profese tlumočnicka?“ Například se může stát, že bude chvilka ticha, poté by měl tlumočník vysvětlit, že právě teď tlumočí, takže nemůže, ale po hodině si o tom můžeme popovídat.

Situace č. 3:

Tlumočník nedobrovolným figurantem.

Dnes tlumočím, jako každé odpoledne, ve škole XY. Zrovna probíhá hodina biologie, všechno jde, jak má, přednášející se drží podkladů, které jsem dostala, a studenti vypadají, že je téma lidská kostra baví. Když vtom mě učitel chytne za ruku. Poprosí mě, abych se otočila a on mohl všem studentům předvést, kde se na těle nachází lopatka a s kterými kostmi je spojena. Vypadá velice nesmlouvavě, žáci jsou mojí situací pobaveni a s napětím čekají, jak to dopadne.

Jak by danou situaci řešili tlumočníci znakového jazyka?

Odpověď 1:

Omluvila bych se a v mluvené češtině doprovázené znaky bych směrem k vyučujícímu vznesla: „Moc se omlouvám, ráda bych vám vyšla vstříc, ale potom bych nemohla tlumočit to, co říkáte, a neslyšící by nerozuměli. Navrhuji požádat někoho ze studentů, zda by vám neposloužil jako figurant“. Snažila bych se, aby vše vyznělo velmi slušně, ale také velmi nesmlouvavě.

Odpověď 2:

Většinou se tlumočník a učitel dobře znají a učitel ví, co si může a nemůže dovolit. Pokud by byla situace taková, že by se neznali a neměli spolu žádný vztah, tak bych spoléhala na to, že zasáhnou neslyšící studenti. Pokud by neslyšící nezasáhli, ozvala bych se já, a co nejrychleji učiteli řekla, že nelze, aby si ze mě dělal figuranta, a že musím tlumočit.

Odpověď 3:

Stručně a jasně bych učiteli řekla, že se omlouvám, ale že když se otočím, tak na mě neslyšící studenti neuvidí a nebudu jim moci tlumočit a navrhnou mi, že by mohl poprosit někoho ze studentů. Snad by to stačilo. Někdy to stačí, jindy ne. Asi by záleželo na tom, zda je to škola pro neslyšící, nebo je to třeba přednáška na VŠ, kde se tlumočí málo a je zde menší osvěta mezi učiteli.

Odpověď 4:

Vysvětlím učiteli, že když mě otočí a bude mě popisovat, všichni přijdou o tlumočení. Doporučím, aby si vybral vhodnějšího člověka a já tak mohl i nadále vykonávat svou práci.

Odpověď 5:

V tu chvíli bych vyučujícímu nedala nijak najevo, že to není vhodné a otočila bych se. V tuhle chvíli bych to udělala.

Jak by se daná situace měla řešit podle neslyšících?

Odpověď 1:

Tlumočník by měl požádat učitele, aby si vzal jiného figuranta, protože neslyšící pak neuvidí na překlad.

Odpověď 2:

Pokud se tlumočí ve škole často, učitel by měl být poučen o správném zacházení s tlumočnickem. Kdyby na takovou situaci došlo, neslyšící by měl říci, že nevidí na tlumočníka a ať učitel ukazuje kosti na někom jiném.

Odpověď 3:

Tlumočník musí odmítnout pomoci. Nemůže dělat figuranta, když tlumočí. Figurantem může být klidně někdo ze studentů, ale ne tlumočník.

Odpověď 4:

To by se nemělo stávat. Tlumočník by měl oznámit, že nemůže být figurantem, protože musí tlumočit. Případně by vyučujícího mohl poprosit nějaký student, aby na tlumočnickovi nic nedemonstroval. Možná vyučující nezná pravidla etického kodexu a neví, že tlumočník není figurant.

Odpověď 5:

Tlumočník by měl tuto větu přesně přetlumočit a počkat na reakci studentů. Poté třeba učiteli vysvětlit, že právě teď tlumočí, že by si měl vzít jako figuranta někoho ze třídy.

Situace č. 4: Osobitý projev klienta

Dnes tlumočím v autodílně. Klient, který si mě objednal, je můj známý, kterému se porouchalo auto. Potřebuje se vyptat na různé možnosti opravy a já se v této problematice docela dobře orientuji. Svého klienta znám z různých akcí, vím o něm i jeho rodině pár osobních věcí. Víím, že je homosexuál, což se ale v žádném ohledu neprojevuje ani na jeho chování ani na jeho stylu oblékání. Prostě běžný muž.

V autodílně se nás ujme vcelku sympatický muž, začne vše vysvětlovat, s chutí a porozuměním popisuje všechny možnosti. Po chvíli si všimnu, že klienta zřejmě zdaleka nezajímá jen auto. Vzhledem k tomu, že klienta znám, víím, jaký má běžný projev ve znakovém jazyce, a znám i jeho běžnou mimiku. Najednou mám ale pocit, že značně „přehrává“ a jeho výrazy nabírají na dvojsmyslnosti. Situace dojde až k bodu, kdy klient po automechanikovi doslova hází oči a jeho pohyby se stávají nápadnými, gesta jsou rozmáchlá, znaky volí promyšleně. Najednou mám před sebou klasického gaye, jak vystříženého z telenovely. Otázkou zůstává, zda mám tlumočit neutrálně a zachovat pouze smysl sdělení, nebo mám naopak respektovat způsob vyjadřování svého klienta a svůj překlad trochu okořenit, abych podpořila cíl, kterého se snaží můj klient dosáhnout?

Jak by danou situaci řešili tlumočníci znakového jazyka?

Odpověď 1:

Určitě bych se přizpůsobila chování klienta a svůj projev upravila. Klient má určitý komunikační záměr a je třeba cíl sdělení předat. Automechanik by si flirtování určitě všiml i tak a já jako tlumočnicka bych předala smysl sdělení (překlad dvojsmyslů, a tak podobně). Nemám konkrétní představu, jak bych přesně upravila své tlumočení, ale rozhodně bych to v projevu reflektovala.

Také by záleželo na tom, zda klienta dobře znám a jsem schopna rozpoznat, zda opravdu změnil své chování s určitým záměrem (pokud bych záměr znala, tak bych jej přetlumočila). Pokud bych klienta dobře neznala a nedokázala určit, zda se tak chová normálně, či jen pouze teď, tak bych svůj projev nijak neupravovala. Také bych se určitě nebála toho, že si automechanik bude myslet, že s ním flirtuji já.

Odpověď 2:

Podobná věc se mi stala a nebylo to v autodílně. Tlumočila jsem různé narážky a dvojsmysly, nicméně nepřidávala jsem žádné přehrávání v hlase. Možná to bylo tím, že jsem klienta tak dobře neznala, ale asi bych si netroufla nějak měnit hlas. Snažila jsem se působit příjemně. A ono vystupování a gestikulaci či pohyby očí už dotváří pro slyšícího účastníka komunikace celkový způsob vyjádření a cíl neslyšícího. Pak už je jen na slyšícím účastníkovi komunikace, zda rozpozná cíl neslyšícího už z jeho vystupování, gestikulace, pohybů očí a celkového způsobu vyjadřování.

Odpověď 3:

Je důležité přetlumočit klientovu promluvu s co nejvyšší mírou zachování paralingvistických prostředků, to znamená, že budu tlumočit tak, aby byl respektován cíl a účel původního sdělení. Je to stejné, jako když slyšící gay začne balit automechanika a používá přitom stejný způsob promluvy jako neslyšící klient. Slyšící má možnost slyšícímu odpovědět, kdežto slyšící neslyšícímu ne, může si jen podle jeho gest domýšlet, ale z tlumočeného sdělení, pokud by se „neokořenilo“ by si to odvodit nemohl.

Je už jen na automechanikovi, jak zareaguje na sdělení. Neznamena to ovšem, že budu mluvit zženštilým hlasem nebo tlumočení promluvy nějak přehánět. Mám na mysli most mezi slyšící a neslyšící kulturou, přičemž slyšící kultura je umírněnější, tudíž překlad okořením, ale ve vhodné míře. Budu dbát na to, abych nepoškodil u slyšících obraz neslyšící komunity.

Odpověď 4:

Určitě bych svůj projev neokořenila (například jinou gestikulací), ale trochu bych ho změnila v rovině intonace hlasu a pro narážky neslyšícího klienta bych volila jinou slovní zásobu (například: „můžete se podívat i pod moji kapotu“). Nedělala bych to ale okatě. Hodně by také záleželo na neslyšícím klientovi, zda ví, jak fungují normy ve slyšící společnosti a jestli je to opravdu jeho záměr – dle toho bych pak akcentovala svádění.

Jak by se daná situace měla řešit podle neslyšících?

Odpověď 1:

Tlumočnick musí přeložit všechno.

Odpověď 2:

Opravdu nevím, jak bych takovou situaci řešila.

Odpověď 3:

Těžko říci. Je obtížné představit si konkrétně tu situaci a také stanovit hranici, kam má tlumočnick v tlumočení zajít. Podle mě by měl tlumočnick tlumočit neutrálně. Jestliže bylo objednané tlumočení v autoservisu, tak by se toho tlumočnick měl držet. Nebo by měl tlumočnick neslyšícího upozornit a zeptat se, jestli má tlumočit opravdu projev se vším všudy (i když samozřejmě by bylo těžké to nějak překládat). Nevím. Asi bych zůstal u toho neutrálního tématu o autech. Nebo může tlumočnick neslyšícího klienta upozornit, že objednané bylo tlumočení v autoservisu a ne rande a že jestli chce tlumočit rande, tak jediné za příplatek, protože se to tím určitě protáhne a Centrum to tlumočnickovi neproplatí.

Odpověď 4:

Tlumočnick má za úkol překládat vše, co klient říká a cítí. Je to jeho práce a to bez ohledu na to, zda klienta zná či nikoli.

Odpověď 5:

Měl by být tlumočen přesně klientův projev. Projev tlumočnicka by měl být stejný jako projev neslyšícího, se vším všudy.

Odpověď 6:

Kdyby neslyšící autoopraváře nějak začal svádět, tak si myslím, že tlumočnick musí svůj projev i intonaci trochu změnit, přizpůsobit je situaci. Tlumočnick nemůže zůstat neutrální. Vždy se musí přizpůsobit klientovi a jeho projevu. Pokud neslyšící autoopraváře svádí, tlumočnick to musí zachytit a přetlumočit.

Situace č. 5: Vyučující opravuje tlumočníka během přednášky.

Tlumočím na přednášce pro čtyřicet vysokoškolských studentů. Tématem hodiny jsou základní informace o komunitě Neslyšících, historii a klubech Neslyšících. Přednášející je slyšící učitel středního věku, který je aktivním uživatelem znakového jazyka a čas od času také pracuje jako tlumočnick znakového jazyka. Proto celá přednáška probíhá v českém znakovém jazyce. Na toto tlumočení jsem se připravovala poctivě, již týden dopředu. Přednášející postupuje podle plánu, který mi poslal. Mám z tlumočení dobrý pocit, jsem přesvědčená, že můj výkon je dobrý. Jediná věc, která mě znervózňuje je, že mě přednášející stále sleduje a kontroluje můj překlad.

Mé tušení před několika minutami bylo správné, přednášející mne sleduje a kontroluje můj překlad. Už popáté přestal přednášet a sám začal tlumočit své sdělení a vrhl na mě pohled, který říkal, že jsem zcela neschopná. I přes to, že jsem byla teprve v polovině překladu sdělení, začala jsem jeho přednes v českém znakovém jazyce tlumočit do mluvené češtiny. Hodina za chvíli skončí a nejsem si jistá, zda mám za přednášejícím jít a vysvětlit mu, jak mě jeho chování ponížilo a že mě znejistilo natolik, že můj výkon v předcházejících minutách byl katastrofální.

Jak by danou situaci řešili tlumočníci znakového jazyka?

Odpověď 1:

Tlumočník by měl za učitelem určitě zajít, promluvit si s ním a vysvětlit mu, že zasáhl do procesu tlumočení a následně jeho kvalitu srazil. Každý tlumočník tlumočí jinak a nikdo nebude tlumočit tak stoprocentně podle představ přednášejícího. A ten musí respektovat, že každý má jiný způsob překladu. Jen je důležité, aby byl zachován smysl sdělení.

Odpověď 2:

Nejdůležitější je se nenechat rozhodit a v klidu měnit typy tlumočení v průběhu přednášky. Ono se to stává i u jiných profesí. Pokud bych měla pocit, že se účastníci dozvěděli, co měli, a s přednášejícím nebudu často spolupracovat, tak bych na konci nic neřešila. Pokud bychom spolu měli pokračovat v další spolupráci (byl by to třeba cyklus přednášek), tak bych se s ním v klidu domluvila, jakým způsobem si představuje další spolupráci na příští přednášce. Že já jsem sice schopna tlumočit i ze znakového jazyka do mluvené češtiny, ale že mě to při dnešní přednášce zaskočilo a zda se to bude i příště opakovat.

Odpověď 3:

Přednášející má na opravu právo a já s tím nic dělat nemůžu. Pokud bych se s přednášejícím znala, vzniklou situaci bychom po přednášce společně vyřešili (opravování tlumočnicka během přednášky není dobrý přístup a řešení situace). Pokud bych jej neznala, i tak si myslím si, že přednášející by situaci asi chtěl po přednášce řešit. Buď by si mě na příští tlumočení nepřizval, nebo bych s ním už já nechtěla spolupracovat.

Jak by se daná situace měla řešit podle neslyšících?

Odpověď 1:

Pokud učitel opravuje faktickou chybu ve znaku, tak je to v pořádku. Ale tlumočnick by se měl zeptat, zda má tedy mluvit, nebo znakovat.

Odpověď 2:

Záleží na situaci, pokud by byli všichni přítomní neslyšící, pak si může tlumočnick „odpočinout“, pokud jsou ale studenti slyšící i neslyšící, je nutné, aby tlumočnick překládal buď do znakového jazyka, pokud přednášející mluví, nebo do českého jazyka, pokud přednášející znakuje. Neslyšící může zareagovat tím, že se zeptá, kdo tedy bude znakovat, aby věděl, kam se má dívat.

Odpověď 3:

Slyšící učitel by měl mít k tlumočnicki respekt. Pokud špatně tlumočí, tak ji stačí upozornit a vysvětlit, jak konkrétní pasáž myslel. Rozhodně by neměl tlumočnicki ponižovat před studenty. Stačí, pokud učitel tlumočnicki po výuce řekne, jakých chyb se dopustila a poprosí ji, aby se stejné chyby příště neopakovaly. Pokud k vámi popisované situaci v hodině přímo dojde, tak může tlumočnick zajít po výuce za učitelem a problém si s ním vyříkat.

Odpověď 4:

Tlumočnick by měl za vyučujícím po hodině zajít a zeptat se ho, proč najednou začal znakovat. Co se mu nelíbilo a proč má s ním problém. Měli by si to vyjasnit a třeba se dohodnout, jak by to mělo vypadat na další hodině.

Odpověď 5:

Myslím, že tlumočnick by to neměl nechat jen tak být, určitě by bylo lepší to nějak vyřešit. Rozhodně ne přede všemi na veřejnosti, ale přednáška se dá přeci přerušit a přednášející si to s tlumočnickem může během minuty říci někde stranou a nějak se domluvit. Slyšící něco opravit může, ale nemělo by toho být moc, protože je jasné, že pak tlumočnickův výkon hodně klesá. V případě, že tlumočnick něčemu z přednášené látky nerozumí, má se zeptat. Nebo když tlumočí tlumočnick–praktikant, vypadne mu nějaký znak a přednášející si toho všimne, tak mu může poradit. Ale celkově by přednášející do tlumočení zasahovat moc neměl. Buď by se to tedy dalo vyřešit během nějaké pauzy, nebo je lepší tlumočnicka neopravovat.

Odpověď 6:

Pokud přednášející umí znakovat a také tlumočí, pak musí znát tlumočnický kodex. Neměl by zasahovat do tlumočení. Musí respektovat tlumočnicka a spolupracovat s ním. Kdyby tato situace nastala, tak myslím, že tlumočnick, ač se cítí trapně a nepříjemně, by měl vydržet a podle situace mluvit nebo znakovat, přece jen je tam jako tlumočnick a nemůže nijak zasahovat nebo dělat nějaká rozhodnutí. Měl by tedy vydržet a po přednášce to s přednášejícím vyřešit. Nebo se mají na tom, kdo bude mluvit a kdo znakovat, domluvit předtím.

Situace č. 6: Tlumočník se „ztratí“ během sdělení neslyšícího

Pravidelně tlumočím předmět Kultura neslyšících na střední škole pro sluchově postižené v Praze. Studenti jsou nedoslýchaví, ale také neslyšící. Za chvíli vyrazíme exkurzi do Pevnosti – Českého centra znakového jazyka. Cílem je, aby žáci viděli, jak vypadá lekce českého znakového jazyka. Když dorazíme do Pevnosti, všichni se posadíme do učebny a začne přednáška. Usměvavá neslyšící lektorka nám povídá o tom, jak a kdy začala pracovat v Pevnosti a co taková práce obnáší. Jedna studentka se zeptá, jak vlastně kurzy vypadají a co se v nich dělá. Lektorka začne vyprávět a popisovat vyučovací hodinu. Já tlumočím, ale jedné pasáži jsem moc nerozuměla. Začínám se trochu ztrácet, nepochopila jsem přesně, jak to lektorka myslela. Lektorka ale znakuje dál. Nevím, co mám teď udělat. Mám to nechat být a pokračovat? Poté se ale rozhodnu lektorku zastavit a poprosit ji, aby mi to zopakovala, ale znovu jí nerozumím. Už začínám rudnout a je mi nepříjemně.

Jak by danou situaci řešili tlumočníci znakového jazyka?

Odpověď 1:

Pokud bych tlumočila přednášku, lektorku si určitě zastavím a slušně se zeptám na to, čemu jsem nerozuměla. Pokud neporozumím ani napodruhé, zeptám se znovu. To se prostě stává.

Pokud bych tlumočila například na svatbě či pohřbu, nepodcenila bych přípravu a předem bych si skoro nazpaměť projev natrénovala. Zde musí člověk zvážit, zda je vhodné ceremoniál přerušit. Protože vím, že to jsou velmi náročné situace, takovéto tlumočení bych zatím nepřijala a ani výhledově třeba za deset let.

Odpověď 2:

Asi bych ji klidně opakovaně zastavila a zkusila bych jí sdělit to, co si myslím, že jsem rozuměla, a jestli to tak je správně. Pokud ne, tak ať mě doplní a třeba zkusí jiný znak.

Odpověď 3:

V uvedeném případě bych se asi ptala, dokud bych nepochopila, jak to lektorka myslí.

Odpověď 4:

Neslyšícího bych zastavila se slovy „Omlouvám se, mně to uteklo, můžeš se vrátit na začátek a zopakovat to ještě jednou?“ a zároveň bych vysvětlila, ke které myšlence se má přesně vrátit. Je důležité myslet také na to, o jakou situaci se jedná. Například při důležitém jednání na ministerstvu školství mé ztracení může v projevu vyznít tak, že je neslyšící hloupý, ale přitom je to moje chyba. Proto pokud bych se ztratila, mluvila bych obecně, a až poté bych požádala o následné dovysvětlení a zopakování. Pokud by se jednalo o situaci, která je opravdu oficiální, například svatba, pohřeb, a tak podobně, tak je opravdu krajně nevhodné žádat o zopakování promluvy řečníka.

Jak by se daná situace měla řešit podle neslyšících?

Odpověď 1:

Jednoduše se musí tlumočnick zeptat znovu, požádat o zopakování.

Odpověď 2:

Není jiná možnost než se zeptat. Samozřejmě například při svatebním obřadu může být tato situace nepříjemná, ale věřím, že se to nestává.

Odpověď 3:

Pokud se jedná o tlumočení na přednášce, tlumočnick by se měl omluvit se slovy: „Omlouvám se, teď jsem neporozuměl přednášejícímu“ a následně přednášejícího zastavit a poprosit ho o zopakování informace.

Ke ztrátě informací na pohřbu nebo na svatbě by nikdy nemělo dojít. U těchto situací se musí tlumočnick dobře předem připravit. Musí si zjistit, co kdo má říkat a podobně. Tlumočnickovi jako profesionálovi se tento zkrat stát v těchto důležitých situacích nesmí. Jiné je to například v rámci přednášky. Nic se nestane, když tlumočnick vstoupí do promluvy, to se může stát.

Odpověď 4:

Tlumočnick by se měl určitě zeptat. Může to být sice trapné a nepříjemné oběma stranám, ale co je prací tlumočnicka? Přeci předat plné informace. Cílem je, aby se slyšícím a neslyšícím dostalo stejného sdělení. Pokud by tlumočnick něco vynechal, přeskočil, nějak si domyslel a zkreslil, tak nezvládne základní úkol své práce, a to předat plné informace a jedna strana bude diskriminovaná. Tlumočnick má dostat vždy přípravu předem. Jestliže ji dostane pozdě a není si jistý, může tlumočení odmítnout, a tím se do takové trapné situace nedostane. Ale pokud k tomu dojde i po pečlivé přípravě, nedá se nic dělat a tlumočnick se prostě musí ptát. V případě, že by šlo o tlumočení třeba na pohřbu, bylo by to hodně těžké. Tam je ta včasná příprava opravdu nezbytná. Tlumočnick by měl dostatečně předem dostat celý nekrolog a ten, kdo ho pak přednáší, by se měl skutečně držet textu, aby se takové situaci předešlo. Kdyby ale k neporozumění přeci jen došlo, musí se zkrátka tlumočnick zeptat, protože všichni mají dostat stejné informace. Je jasné, že to doptávání nebude příjemné nikomu, ani tlumočnickovi, ani mluvčímu, ani přítomným. Ale nikdo nesmí být diskriminován.

Odpověď 5:

Pokud tlumočnick nestíhá, nerozumí, musí neslyšícího zastavit a poprosit o zopakování, zjednodušení nebo použití jednodušších znaků.

Situace č. 7: Prozradit citlivé informace z průběhu tlumočení?

Dnes dopoledne jsem tlumočila neslyšící klientce na gynekologii. Doktor jí oznámil, že je těhotná. Klientka začala plakat a vysvětlovat, že její manžel ještě nechce mít děti a bude se určitě zlobit. Ještě večer toho dne mi najednou volá manžel klientky z gynekologie. Celý rozrušený říká, že jeho manželka zvrací a pláče a on nechápe, co se děje, a má o ni strach. Naléhá, abych mu řekla, o co šlo dnes při tlumočení a co s jeho manželkou je. Mám raději mlčet? Co když jí je ale opravdu zle a něco se jí stane? Co mám dělat?

Jak by danou situaci řešili tlumočníci znakového jazyka?

Odpověď 1:

Manželovi bych tuto informaci neprozradila. Pokud bych se z jeho popisu domnívala, že může jít u klientky opravdu o vážné zdravotní komplikace, doporučila bych mu, ať vyhledají lékaře.

Odpověď 2:

V žádném případě bych manželovi neprozradila, proč jeho žena pláče. Klientka je sice nešťastná, ale i tak sama zodpovídá za svá rozhodnutí. Já jako tlumočnicka bych měla její rozhodnutí, nesvěřit se manželovi, respektovat. Asi bych se pokusila ze situace vybruslit tím, že bych řekla něco v tom smyslu, že si opravdu nevzpomínám.

Odpověď 3:

Neřekla bych přímo, co se stalo, ale hodně by záleželo na tom, jestli se známe. Také bych uvažovala nad tím, jestli je daný člověk vysokoškolsky vzdělaný, jestli má dostatek informací a je schopen pochopit, že já jsem byla v roli tlumočnicka. Určitě bych jako první uvedla, že jsem byla v roli tlumočnicka a snažila bych se říci, že nemůžu vysvětlit, co se stalo a přeměřovala bych ho na lékaře. V případě, že by neměl kontakt na lékaře, tak bych mu ho byla ochotna poskytnout a zároveň bych mu nabídla, aby si ještě jednou promluvil s manželkou, jestli nechce jít ještě jednou společně k lékaři, a já bych jim tlumočila.

Jak by se daná situace měla řešit podle neslyšících?

Odpověď 1:

Tlumočník následuje etický kodex, proto by měl dodržovat mlčenlivost. Pokud je ženě opravdu zle, manžel sám zavolá sanitku.

Odpověď 2:

Pokud manžel nebyl přítomen na tlumočeném vyšetření, nesmí tlumočník nic prozradit.

Odpověď 3:

Zprv by se neslyšící nikdy neměl obracet na tlumočníka, je to nevhodné. Kdyby neslyšící potřeboval zjistit, co se stalo, musí se obrátit přímo na doktora. V této situaci tlumočník nesmí říci, co se během tlumočení stalo a nejlépe by se měl odvolávat na etický kodex tlumočníka, kterým se řídí.

Odpověď 4:

Tlumočník určitě nesmí nic prozradit. Každý člověk má právo na soukromí, ať je slyšící, nebo neslyšící. Je důležité si uvědomit, že tlumočník neslyšícímu vlastně jen propůjčuje hlas, nic víc. Proto musí tlumočník mlčet a dodržet etický kodex. Kdyby okolnosti tlumočení prozradil, sám by si na sebe ušil bič, protože ta žena a nejspíš i další neslyšící by k němu absolutně ztratili důvěru. Je na manželech samotných, jak si to spolu vyřeší. Jestliže se neslyšící žena jednou rozhodla jít na gynekologii sama, pak chce mít soukromí. Až bude chtít manželovi říci výsledek vyšetření, udělá to. Ale musí to být její rozhodnutí. Kdyby chtěla, mohli jít k doktorovi s manželem oba. Ale šla sama a to je potřeba respektovat. Pokud by ve stejné situaci byla slyšící žena, která žádného tlumočníka u doktora neměla, také by neměl manžel komu zavolat a nedozvěděl by se, proč jeho manželka pláče nebo jí není dobře. Prostě by to musel nějak vyřešit sám.

Odpověď 5:

Ne, tlumočník nesmí nic říci. V žádném případě. Jiná situace je, kdyby se jednalo o autonehodu manželky a ta by byla odvezena do nemocnice a tlumočník tuto informaci znal. Pak si myslím, že může manželovi říci, že manželka je v nemocnici, tam a tam (tlumočník je také jen člověk). Tlumočník nemůže v takovém případě říkat, že nic neví, tady jde o závažnou situaci, někdo je třeba v ohrožení života. Ale říci v naší situaci, že je těhotná, v žádném případě nemůže.

Odpověď 6:

Manžel by tlumočnickovi vůbec volat neměl, měl by se ptát přímo lékaře. Tlumočnick ale nesmí nic prozradit.

Situace č. 8: Má tlumočník zamezit nebezpečné situaci?

Tlumočím v laboratorních praktikách z anorganické chemie na VŠ neslyšícímu studentovi. Student nedával pozor, a proto nepostřehl, že pokud smíchá látku B a C, dojde k extrémní reakci, která nejspíš poškodí jak propůjčené pomůcky, tak plochu, na které student pracuje. Vzniklou škodu by zcela určitě musel zaplatit. Jak se mám zachovat? Mám vystoupit ze své role tlumočníka a studenta zabrzdit? Mám upozornit učitele?

Jak by danou situaci řešili tlumočníci znakového jazyka?

Odpověď 1:

Já nevím. Nejspíš bych zakročila.

Odpověď 2:

To je docela těžké, protože si myslím, že v momentě, když se na mě student nedívá, pokud hovoříme o jednom studentovi, tak většinou čekám, až mi pozornost věnuje. A když se jedná o něco takto důležitého, tak mu větu klidně zopakuji, i když učitel už hovoří o něčem jiném. Kdyby tato situace nastala, asi bych vystoupila z role tlumočnicka, aby nedošlo k nehodě.

Odpověď 3:

Jsem člověk, nejsem robot, a proto mi záleží na zdraví všech zúčastněných. Rozhodně bych studentovi zopakovala, co profesor říkal, když student nedával pozor.

Odpověď 4:

Záleželo by na tom, proč si student ne všiml informace a možného nebezpečí. Ke slyšícím studentům se informace dostane, i když si dělají poznámky, ale k neslyšícímu studentovi se informace nedostala, protože se na mě nedíval. V tom případě bych si sama hlídala, jestli mě sleduje, a zopakovala bych informaci ještě jednou, také bych ještě přímo před pokusem udělala shrnutí a informaci o tom, že se něco nesmí smíchat, bych zdůraznila (avšak nevystupovala bych z role. Situaci bych uvedla pouze jako „Opakuji, co povídal přednášející.“) Pokud by však situace došla tak daleko, že by už student začínal míchat nebezpečné látky, tak bych učitelu řekla, že se neslyšící student pravděpodobně nedíval a aby ještě jednou zopakoval, co mají dělat.

Jak by se daná situace měla řešit podle neslyšících?

Odpověď 1:

Tlumočník pouze tlumočí, nezasahuje do situace.

Odpověď 2:

Tlumočník je neutrální a do situace nezasahuje, pokud by se jednalo o velké škody, je pak možnost, aby tlumočník upozornil učitele, že se schyluje k nehodě a je pak na učiteli, jak se zachová.

Odpověď 3:

V žádném případě by tlumočník neměl nic dělat. To že neslyšící nedával pozor, není jeho starost. Práce tlumočnicka je pouze překládat ne pomáhat.

Odpověď 4:

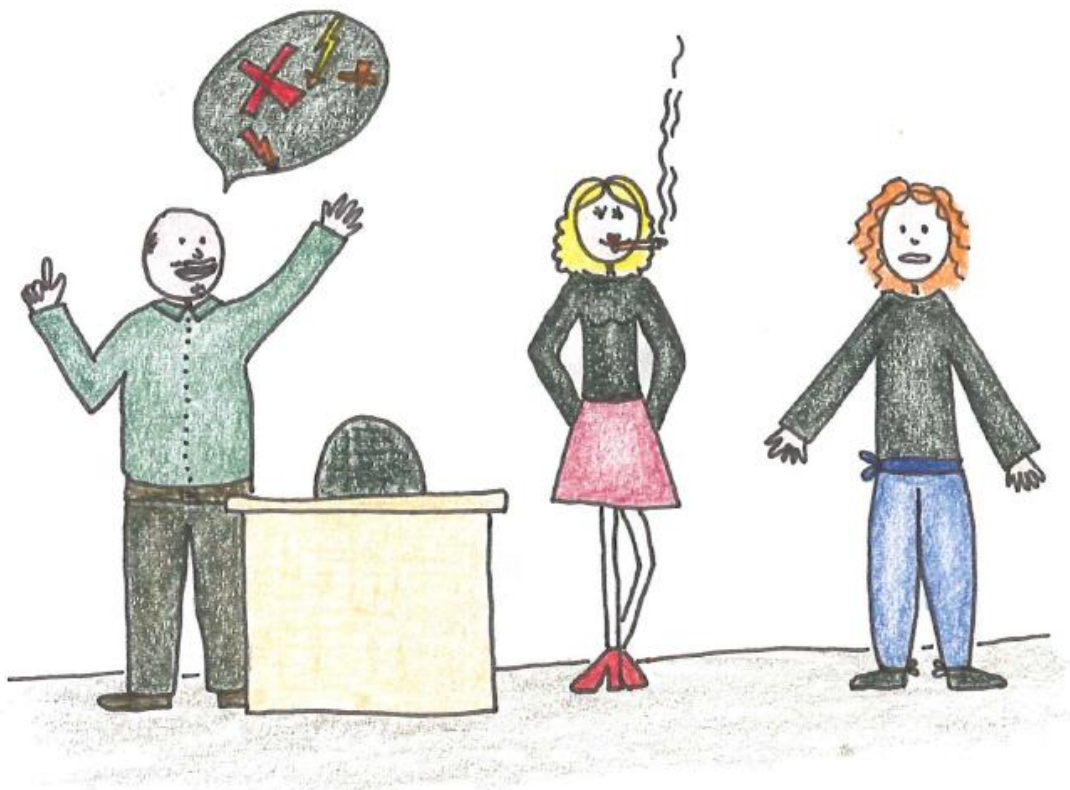
Tlumočník by už během tlumočení měl studenta upozornit, že teď přijde nějaká hodně důležitá informace týkající se pokusu (co se nesmí smíchat dohromady), aby neslyšící upřel pozornost na výklad. Ale samozřejmě i tak se může stát, že student nebude dávat pozor a bude „koukat, kde co lítá“. Jestliže si pak tlumočník všimne během pokusu, že se student chystá smíchat něco, co by mohlo způsobit výbuch nebo škodu, tak by měl upozornit učitele. Určitě ne studenta, protože tlumočník je tam s učitelem a musí zůstat neutrální. Takovouto situaci si musí vyřešit učitel. Takže by ho měl tlumočník upozornit a pak to nechat na učiteli.

Odpověď 5:

Záleží na tom, zda to tlumočník opravdu přetlumočil dobře, jestli tomu neslyšící rozuměl, nebo jenom nedával pozor. Na tohle je opravdu těžké odpovědět.

Situace č. 9: Nevhodný znak

Šestá vyučovací hodina v 8. A. Neslyšící třídní učitel na začátku hodiny řeší s žáky stížnost od pana školníka, že některé dívky o velké přestávce kouřily na záchodech. Atmosféra je poněkud nepříjemná, protože dívky neví, jak ze situace vycouvat (zápach z cigaret cítím i já až k tabuli). I přesto pořád zapírají. Jeden z chlapců na jejich obranu pronese rádoby vtipnou poznámku: „Ony to určitě nebyly, pane učiteli, protože Sabina s Petrou kouří jenom zdravě.“

Jak by danou situaci řešili tlumočníci znakového jazyka?

Odpověď 1:

Nevím, jak tuto větu přetlumočit, abych zachovala dvojsmyslnost vtipu a učitel jej pochopil, avšak zároveň tak žákům nepředvedla nevhodný znak, který se nehodí do vyučování. Nejspíš bych neřešila nevhodný znak, upřednostnila bych smysl sdělení a jeho předání svým klientům. Nejsem jeho autorem, jen jeho zprostředkovatelem.

Odpověď 2:

Myslím si, že dospělému a zkušenému tlumočnickovi nedělá problém použít přesný (tedy ikonický) znak. Ze začátku bych zkusila použít opravdu spojení „kouřit zdravě“ (neslyšící přednášející by to zřejmě pochopil). Pokud by přednášející nepochopil, na co se děti ptají, nebála bych se pak použít ikonický znak.

Odpověď 3:

Asi bych zaznakovala „KOUŘIT + POUZE + ZDRAVĚ“ + k tomu znak SEX s náležitou mimikou, aby učiteli došlo, jak to bylo myšleno...

Odpověď 4:

Zřejmě bych použila znaky ORÁLNÍ SEX a předpokládala, že vysokoškolsky vzdělaný pedagog si poradí i s takto neexplicitním tlumočením.

Odpověď 5:

Situaci bych vyřešila tak, že bych vyhláskovala dané slovo a zároveň uvedla vysvětlení „víš, v českém jazyce má toto slovo dva významy – ten běžný, ale i sprostý“. Počítala bych s tím, že část lidí ví, co je tím myšleno a ti, kteří to neví, tak zareagují, například mimikou (zvednuté obočí), což bych pak přeložila jako otázku a nechala na to reagovat učitele.

Jak by se daná situace měla řešit podle neslyšících?

Odpověď 1:

To je strašně těžké. Nikdy jsem v takové situaci nebyla a opravdu nevím. Je pravda, že neslyšící to slovní spojení znají a sprostý znak pro to je, ale ten už je skutečně daleko za hranicí slušnosti. Nehodí se ale, aby ho tlumočnickou rovnou použil. Asi by se to muselo vyřešit tak, že by tlumočnickou řekl: „Omlouvám se, nechci být sprostý, ale musím přetlumočit přesně to, co žák řekl. „Povídal, že ...“ a tlumočnickou by pak použil ten vulgární znak. Ale nezdá se mi to jako nejlepší řešení. Myslím, že nejkorektnější by bylo, kdyby tlumočnickou řekl: „Omlouvám se, tohle je tak sprosté, že to tady opravdu nemůžu přetlumočit, ale řeknu Vám to soukromě mimo třídu.“ Buď pak s učitelem odejdou za dveře, kde mu to tlumočnickou přetlumočí, nebo to odloží a vyřeší později po vyučování. Ve škole je potřeba, aby učitel (i tlumočnickou) měl autoritu. Myslím, že použití sprostého znaku rovnou bez okolků, by shodilo jak tlumočnickou, tak učitele. Takže by to nemělo proběhnout stylem přetlumočit to jen tak s tím vulgárním znakovým. Ale těžko se dá říci jednoznačný návod, jak to vyřešit.

Odpověď 2:

Tlumočnickou musí přetlumočit vše, co bylo řečeno, i v případě že se jedná o sprostá slova či nemístné vtípy. Chápu, že to může být nepříjemné, ale tlumočnickou povinnost je přeložit vše.

Odpověď 3:

Výrazu „kouřit zdravě“ nemusí neslyšící vždy porozumět. V situaci, kdy je přítomný neslyšící učitel, slyšící tlumočnickou a slyšící, si myslím, že tlumočnickou musí tlumočit kulturně, a to je ve znakovém jazyce v tomto případě i takto podobné výrazy. Neměl by však znakovat nějak oplzle, neměl by používat sprosté znaky. Měl by použít variantu, která je pro tuto situaci vhodná, to znamená, že by měl zmenšit prostor, zaznakovat to klidně a rychle.

Odpověď 4:

Tlumočnickou musí použít přesný znak.

Situace č. 10: Tohle nemusíš tlumočit

Pravidelně tlumočím přednášky na vysoké školy. Dnes v rámci Dne vědy tlumočím přednášku na téma vývoj počítačových her dvěma neslyšícím mladíkům. S přednášejícím se dokonce znám, je to kolega mého manžela. Po 40 minutách tlumočení přednášející konečně udělal domluvenou pauzu. Už mířím ke dveřím, když vtom slyším, že se kdosi z posluchačů na něco ptá. Proto se rychle vracím na své místo a začnu otázku tlumočit. Náhle se na mě přednášející otočí a říká: „Klidně běž, to teď nemusíš tlumočit, je přestávka.“ Očekávám tedy, že přednášející posluchači oznámí, že mu na otázku odpoví po přestávce. Ale přednášející začne na dotaz odpovídat hned. Začnu proto opět tlumočit. Znovu se na mě podívá a řekne: „Vážně teď není nutné tlumočit.“

Jak by danou situaci řešili tlumočníci znakového jazyka?

Odpověď 1:

Pokud je veřejně vyhlášena přestávka, odcházím z učebny. Pokud by se neslyšící chtěl dozvědět, o čem byla řeč, vznesl by dotaz slyšícímu přednášejícímu, který bych přetlumočila.

Odpověď 2:

Přetlumočila bych otázku neslyšícímu klientovi a nechala bych na jeho uvážení, zda chce tuto informaci získat. Podle toho bych tlumočila a případně přednášejícímu řekla, že teď budu tlumočit na přání studenta, protože chce vědět i to, co si říkají o přestávce. Později mimo výuku bych se vyučujícímu pokusila tuto situaci vysvětlit, aby věděl, jak se zachovat příště.

Odpověď 3:

Přednášejícímu bych vysvětlila, že náplní mé práce je veškeré sdělování, které k tématu přednášky probíhá. Poprosila bych ho, aby skutečně nechal dotaz nezodpovězený a odpověděl na něj až po přestávce. Pokud by si trval na svém, přetlumočila bych jeho odpověď směrem k dotazovanému, a pak ho poprosila o smlouvanou pauzu.

Odpověď 4:

Určitě bych přeložila to, co říká přednášející, tedy „Tohle tlumočit nemusíš.“ a čekala bych na reakci neslyšícího studenta, takže by pak záleželo na něm, jak se rozhodne. Až po jeho rozhodnutí bych odešla na pauzu. Je důležité, aby se sám student rozhodl a učitel řekl, že mají být dotazy řešené během přednášky a ne v tlumočnické přestávce. Pokud by se situace opakovala, po přednášce bych došla za vyučujícím a požádala bych ho, aby dotazy byly opravdu řešeny během přednášky, aby neslyšící studenti nepřišli o informace.

Jak by se daná situace měla řešit podle neslyšících?

Odpověď 1:

Tlumočnick tlumočí vše, co slyší/vidí.

Odpověď 2:

Tlumočnick tlumočí vše.

Odpověď 3:

Kdyby se někdo ptal učitele soukromě, tak by to tlumočnick tlumočit neměl. Ale v případě, že se někdo zeptal veřejně, tak by se tlumočnick měl vrátit, přetlumočit tu otázku i to, že přednášející říká, že teď to tlumočit nemusí, a neslyšící by se už měli sami ozvat a situaci vysvětlit. Samozřejmě by měl být přednášející předem seznámen s etickým kodexem, aby věděl, v čem přesně úloha tlumočnicka bude spočívat. Přednášející musí chápat, že tlumočnick mu vlastně půjčuje své ruce a musí tedy kopírovat to, co dělá on. Pokud tedy veřejně odpovídá, pak se to musí i přetlumočit. Kdyby přeci jen k popisované situaci došlo, tak by to měl tlumočnick celé přetlumočit a pak nechat na neslyšících, aby protestovali a situaci vysvětlili.

Odpověď 4:

Tlumočnick by se měl vrátit a začít tlumočit. Zároveň by měl přetlumočit i to, že mu přednášející říká, aby teď netlumočil. Poté je již povinnost neslyšícího se ozvat a říci, že má právo na všechny informace.

Odpověď 5:

Ve chvíli, kdy přednášející už dvakrát řekne, že tlumočnick nemusí tlumočit, že je přestávka, ale zároveň dál reaguje na studenta a odpovídá mu, tak samozřejmě nastává problém, protože tlumočnick musí v tlumočení pokračovat. Ale když už se to stane podruhé, tak tlumočnick může přednášejícího trochu přímo upozornit, že v místnosti jsou i neslyšící, kteří otázce ani odpovědi nemohou bez tlumočnicka rozumět, a proto tlumočnick musí zůstat a pokračovat v tlumočení. Pak si přednášející sám uvědomí, že otázky pro teď musí ukončit. Je možné, aby tlumočnick malinko zasáhl a přednášejícího upozornil. Tlumočnick vždy nemůže spoléhat, že se neslyšící sami ozvou, protože občas neslyšící nemají informace. Mnoho neslyšících je pasivních, řeknou si, že to vydrží. Takže si myslím, že v tuto chvíli je možné, aby tlumočnick přednášejícího trochu „trknul“, přece jen tlumočnick je taky člověk, není to žádný robot, jen na překlad. Ve chvíli, kdy tlumočnick upozorňuje přednášejícího, samozřejmě musí tuto informaci předat i neslyšícím, takže bude mluvit a k tomu znakovat. Nebo může přednášejícího upozornit a hned na to neslyšícím říci, co se stalo.

Odpověď 6:

To by se nemělo stávat. Tlumočnick má nárok na přestávku. Pokud má neslyšící ještě přepis, může tlumočnick po dohodě s neslyšícím odejít. Nejlepší je mít dva tlumočnický. Přednášející musí přednášku přerušit, nebo se tlumočnick musí vrátit a tlumočit dál bez přestávky.

Pár slov závěrem

Z uvedených odpovědí je zřejmé, že pokud budeme hledat jednoznačný vzorec pro řešení takových situací, budeme hledat marně. Každá situace je specifická a proto také vyžaduje specifické řešení. Těchto řešení může být celá škála a nelze vždy jednoznačně určit, zda se jedná o řešení správné či nesprávné. Navíc to, co jednomu klientovi bude vyhovovat, nemusí vyhovovat druhému. Vždy je potřeba hledět především na zájem klienta a snažit se jeho potřebám vyjít vstříc.

Na druhou stranu je také důležité brát v úvahu kodex tlumočnicka a profesi tlumočnicka jako takovou. Jednání tlumočnicka by nemělo poškozovat pověst tlumočnicků všeobecně a nemělo by výrazně porušovat zaběhlé standardy.

Najít rovnováhu mezi potřebami neslyšících a kodexem profese je denní chleba každého tlumočnicka. Je to úkol nelehký, avšak klíčový – snad jsme ho tedy začínajícím tlumočnickům alespoň z části ulehčili a pomohli tak s vyvažováním jejich vlastních pomyslných vah.